

Núdzový plán

Obsah

Úvod

- 1. Obsah núdzového plánu podľa nariadenia**
- 2. Vnútroštátna legislatíva**
- 3. Úrovně krízovej situácie**
- 4. Úlohy a povinnosti plynárenských podnikov súvisiace s bezpečnosťou dodávky plynu**
- 5. Uplatňovanie trhových opatrení**
- 6. Uplatňovanie netrhových opatrení**
 - 6.1. Obmedzujúce odberové stupne**
 - 6.2. Obmedzujúce vykurovacie krivky**
 - 6.3. Havarijné odberové stupne**
 - 6.4. Opatrenia zamerané na odstránenie stavu núdze v plynárenstve**
- 7. Informácie o dodávkach a zásobách plynu a informácie na zabezpečenie bezpečnosti dodávok plynu na vymedzenom území**
- 8. Interakcia medzi plynárenským sektorom a sektorom elektroenergetiky v prípade krízovej situácie**
- 9. Krízový štáb**
- 10. Postupy pre spoluprácu susediacich štátov a regionálna dimenzia**

Úvod

Dokument „Núdzový plán“ (ďalej len „EP“) je vypracovaný na základe ustanovení článku 8 a článku 10 Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1938 z 25. októbra 2017 o opatreniach na zaistenie bezpečnosti dodávok plynu a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 994/2010 (ďalej len „nariadenie“), podľa ktorého zodpovedný/príslušný orgán v súlade s ustanoveným postupom vypracuje:

- núdzový plán obsahujúci opatrenia, ktoré sa majú prijať na odstránenie alebo zníženie vplyvu prerušenia dodávok plynu v súlade s článkom 10.

Vypracovanie tohto dokumentu podľa nariadenia zastrešuje zodpovedný orgán, ktorý má právomoci v oblasti bezpečnosti dodávky zemného plynu. V podmienkach Slovenskej republiky je týmto orgánom Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) podľa § 88 ods. 2 písm. r) zákona č. 251/2012 Z. z. o energetike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“).

Na príprave EP sa podieľali aj plynárenské spoločnosti pôsobiace na Slovensku v oblasti prevádzky plynárenskej infraštruktúry a dodávateľské podniky predovšetkým poskytnutím údajov potrebných na vypracovanie niektorých častí tohto dokumentu.

Podľa príslušných ustanovení nariadenia Rady (EÚ) 2022/1369 z 5. augusta 2022 o koordinovaných opatreniach na zníženie dopytu po plyne (ďalej len „nariadenie 2022/1369“), mal každý členský štát povinnosť aktualizovať svoj národný núdzový plán o opatrenia, ktoré zabezpečia 15 % zníženie dopytu po plyne v prípade vyhlásenia stavu pohotovosti na úrovni Únie, kedy sa tieto opatrenia stanú povinnými. Aktualizácia EP sa mala uskutočniť do 31. októbra 2022.

Aktualizácia núdzového plánu by mala zahŕňať aj opatrenia, ktoré môžu odberatelia plynu vykonávať na dobrovoľnej báze s cieľom dosiahnutia zníženia dopytu o 15%.

Uvedené zníženie dopytu sa týka obdobia od 1. augusta 2022 do 31. marca 2023 v porovnaní s referenčnou spotrebou plynu, ktorej výpočet určuje nariadenie v článku 2. Aktualizácia EP bola notifikovaná Európskej komisii.

Táto aktualizácia EP sa uskutočňuje v súlade s ustanovením článku 10 ods. 2 nariadenia.

1. Obsah núdzového plánu podľa nariadenia

Obsah EP stanovuje článok 10 nariadenia. Podľa tohto článku má obsahovať minimálne nasledujúce náležitosti:

- a) vychádza z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- b) vymedzuje úlohy a povinnosti plynárenských podnikov, v prípade potreby prevádzkovateľov prenosových sústav a priemyselných odberateľov plynu vrátane relevantných výrobcov elektrickej energie, so zreteľom na rôznu mieru, do akej sú postihnuté v prípade prerušenia dodávok plynu, a ich súčinnosť s príslušnými orgánmi a v prípade potreby s národnými regulačnými orgánmi na každej z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- c) vymedzuje úlohy a povinnosti príslušných orgánov a iných subjektov, ktorým boli pridelené úlohy uvedené v článku 3 ods. 2 na každej z úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1,
- d) zaručuje, aby sa plynárenským podnikom a priemyselným odberateľom plynu vrátane relevantných výrobcov elektrickej energie poskytol dostatok príležitostí reagovať na úrovne krízovej situácie uvedené v článku 11 ods. 1,
- e) v prípade potreby identifikujú opatrenia a kroky, ktoré sa majú vykonať na zmiernenie potenciálneho vplyvu prerušenia dodávok plynu na diaľkové vykurovanie a na dodávky elektrickej energie vyrábanej z plynu, a to v prípade potreby aj prostredníctvom integrovaného pohľadu na prevádzku energetických systémov v rámci plynárenských sietí a elektrizačných sústav,
- f) stanovujú podrobné postupy a opatrenia, ktoré sa majú dodržiavať na úrovniach krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1 vrátane zodpovedajúcich režimov výmeny informácií,
- g) určuje krízového manažéra a vymedzuje jeho úlohu,
- h) stanovuje, akým spôsobom môžu trhové opatrenia prispieť k zvládnutiu situácie na úrovni pohotovosti a k zmierneniu situácie v stave núdze,
- i) stanovuje, akým spôsobom môžu prispieť netrhové opatrenia, ktoré sú naplánované alebo sa majú vykonať v stave núdze, a posudzuje, do akej miery je použitie takýchto netrhových opatrení potrebné na riešenie krízy. Účinky netrhových opatrení sa posúdia a definujú sa postupy na ich vykonávanie. Netrhové opatrenia sa používajú iba vtedy, ak sa samotnými trhovými mechanizmami už nedokážu zabezpečovať dodávky, najmä chráneným odberateľom, alebo na uplatňovanie článku 13,
- j) opisujú mechanizmy používané na spoluprácu s ďalšími členskými štátmi v rámci úrovni krízovej situácie uvedených v článku 11 ods. 1 a dojednania pre výmenu informácií medzi príslušnými orgánmi,
- k) podrobne stanovujú povinnosti plynárenských podnikov a v prípade potreby elektroenergetických podnikov v oblasti podávania správ v prípade úrovni stavu núdze,

- l) opisujú platné technické alebo právne dojednania, aby sa zabránilo neprimeranej spotrebe plynu zo strany odberateľov, ktorí sú pripojení k plynárenskej distribučnej alebo prepravnej sieti, ale nie sú chránenými odberateľmi,
- m) opisujú platné technické, právne a finančné dojednania na uplatňovanie povinností týkajúcich sa solidarity stanovených v článku 13,
- n) uvádza odhad objemu plynu, ktorý by mohli spotrebovať odberatelia chránení solidaritou, pokrývajúci aspoň prípady uvedené v článku 6 ods. 1,
- o) stanovuje zoznam vopred vymedzených opatrení na poskytnutie plynu v prípade stavu núdze vrátane obchodných dohôd medzi stranami zúčastňujúcimi sa na takýchto opatreniach a v prípade potreby kompenzačných mechanizmov určených plynárenským podnikom, pričom sa zohľadní dôvernosť citlivých údajov. Takéto opatrenia môžu zahŕňať cezhraničné dohody medzi členskými štátmi a/alebo plynárenskými podnikmi.

Núdzový plán sa podľa článku 11 ods. 2 aktualizuje každé štyri roky, alebo častejšie, pokiaľ si to okolnosti vyžadujú, alebo na žiadosť Komisie. Zohľadňujú aktualizované posúdenie rizika a závery skúšok vykonaných v súlade s odsekom 3 tohto článku. Plánované konzultácie medzi zodpovednými orgánmi podľa článku 4 ods. 2 sa uskutočnia pred prijatím aktualizovaných plánov.

Nariadenie 2022/1369 rozšírilo obsah EP o opatrenia, na základe ktorých bude možné realizovať zníženie dopytu po plyne o 15 %.

2. Vnútroštátna legislatíva

Vnútroštátnu legislatívu, ktorá sa zaoberá krízovou situáciou, postupmi a opatreniami, ktoré sa počas obdobia, v ktorom je vyhlásená, uplatňujú, tvorí:

- zákon,
- vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 380/2022, ktorou sa mení a dopĺňa vyhláška Ministerstva hospodárstva Slovenskej republiky č. 416/2012 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o postupe pri uplatňovaní obmedzujúcich opatrení pri stave núdze a o opatreniach zameraných na odstránenie stavu núdze v elektroenergetike a podrobnosti o postupe pri vyhlasovaní krízovej situácie a jej úrovne, o vyhlasovaní obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre jednotlivé kategórie odberateľov plynu, o opatreniach zameraných na odstránenie krízovej situácie a o spôsobe určenia obmedzujúcich opatrení v plynárenstve a opatrení zameraných na odstránenie krízovej situácie (ďalej len „vyhláška“). V súvislosti so schválením nariadenia 2022/1369 bola schválená novelizácia vyhlášky, aby bolo možné realizovať povinné zníženie dopytu po plyne, ak budú splnené podmienky na takýto postup ako sú definované v nariadení 2022/1369. Vyhláška nadobudla účinnosť 1. decembra 2022.

3. Úrovne krízovej situácie

Zákon v § 21 ods. 1 ustanovuje jednotlivé úrovne krízovej situácie v súlade s nariadením:

- 1) úroveň včasného varovania (včasné varovanie),
- 2) úroveň pohotovosti (pohotovosť),
- 3) úroveň núdze (stav núdze).

Krízovú situáciu v plynárenstve a jej úroveň na vymedzenom území alebo na časti vymedzeného územia v zmysle ods. 2 vyhlasuje a odvoláva prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, vo verejnoprávnych hromadných oznamovacích prostriedkoch a pomocou prostriedkov dispečerského riadenia. Tento prevádzkovateľ distribučnej siete bezodkladne oznamuje ministerstvu:

- a) vyhlásenie a odvolanie krízovej situácie a jej úroveň,
- b) informácie o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve, ktoré plánuje prijať,
- c) na požiadanie ďalšie informácie týkajúce sa vyhlásenej krízovej situácie a jej úrovne alebo obmedzujúcich opatrení v plynárenstve,
- d) informáciu, či krízová situácia môže mať za následok podanie žiadosti o poskytnutie pomoci od Európskej únie a jej členských štátov.

V podmienkach Slovenskej republiky je prevádzkovateľom distribučnej siete, ktorý plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, spoločnosť SPP – distribúcia, a.s. Vzhľadom na úlohy, ktoré plynárenský dispečing plní v zmysle platnej legislatívy je ho možné považovať za krízového manažéra v prípade krízovej situácie v plynárenstve.

Nariadenie 2022/1369 zaviedlo ďalší stupeň krízovej situácie – stav pohotovosti na úrovni Únie. Článok 4 nariadenia 2022/1369 ustanovuje podrobnosti pokiaľ ide o vyhlásenie stavu pohotovosti Únie. V prípade, že k takejto situácii dôjde každý členský štát zníži dopyt po plyne o 15 % v porovnaní s jeho referenčnou spotrebou plynu.

4. Úlohy a povinnosti plynárenských podnikov súvisiace s bezpečnosťou dodávky plynu

Zákon ustanovuje pre jednotlivých prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry povinnosti, ktoré sa týkajú bezpečnej a spoľahlivej prevádzky. Príslušné ustanovenia sú uvedené v nasledujúcom texte.

Podľa § 49 ods. 6 a 7 je prevádzkovateľ prepravnej siete povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie prepravnej siete v záujme vytvorenia otvoreného trhu s plynom,
- zabezpečovať údržbu a rozvoj prepravnej siete pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia,
- zabezpečiť budovanie cezhraničných prepojení potrebných na integráciu prepravných sietí v členských štátoch s dostatočnou kapacitou, ktorá umožňuje uspokojenie všetkých ekonomicky odôvodniteľných a technicky uskutočniteľných požiadaviek účastníkov trhu s plynom na kapacitu cezhraničných prepojení a zohľadňuje požiadavky bezpečnosti dodávok plynu; ekonomickú odôvodniteľnosť požiadaviek prevádzkovateľ prepravnej siete vyhodnocuje na základe záväzných ponúk účastníkov testovania dopytu trhu pre dané cezhraničné prepojenie uskutočneného na základe pravidiel testovania dopytu trhu schválených regulačným úradom (ďalej len „úrad“),
- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete, prevádzkovateľovi distribučnej siete a prevádzkovateľovi zásobníka informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,
- vypracovať havarijné plány,
- každoročne vypracúvať plán rozvoja prepravnej siete vrátane plánu rozvoja prepojení na obdobie nasledujúcich desiatich rokov (ďalej len „desaťročný plán rozvoja siete“) a predložiť ho ministerstvu a úradu každoročne do 30. novembra na nasledujúcich desať rokov vrátane správy o plnení desaťročného plánu rozvoja siete,
- oznamovať ministerstvu a plynárenskému dispečingu informácie potrebné na vyhlásenie krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia,
- predložiť na žiadosť ministerstva a úradu návrh kapacity spätného toku plynu alebo žiadosť o vyňatie z povinnosti umožniť obojsmernú kapacitu podľa nariadenia,
- zabezpečiť, aby pri vyhlásení stavu núdze v susednom členskom štáte mala prepravná kapacita v prepojujúcich bodoch do tohto členského štátu prioritu pred konkurenčnou kapacitou na výstupných bodoch do zásobníkov podľa osobitného predpisu a to bez ohľadu na to, či je pevná alebo prerušiteľná a či bola rezervovaná pred stavom núdze alebo počas stavu núdze,
- informovať prevádzkovateľa plynárenského dispečingu na vymedzenom území o disponibilite prepravných kapacít na účely solidarity v dodávke plynu.

Podľa § 55 ods. 1 je prevádzkovateľ prepravnej siete povinný zabezpečiť aj:

- investičné plánovanie zabezpečujúce dlhodobú schopnosť prepravnej siete uspokojovať primeraný dopyt a zaručujúce bezpečnosť dodávky plynu.

Podľa § 48 ods. 2 je výrobca plynu povinný:

- zabezpečiť spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie ťažobnej siete,
- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete, prevádzkovateľovi distribučnej siete alebo prevádzkovateľovi zásobníka informácie potrebné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti siete o ťažbe plynu a o ťažobnej sieti,
- vypracúvať plán výroby plynu a plán rozvoja ťažobnej siete na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok,
- vypracovať každoročne havarijné plány ťažobnej siete.

Podľa § 64 ods. 6 a 7 je prevádzkovateľ distribučnej siete povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie distribučnej siete za hospodárnych podmienok pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia a energetickú efektívnosť,
- zabezpečovať rozvoj distribučnej siete pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia a na základe ekonomických podmienok tak, aby kapacita siete dlhodobo vyhovovala odôvodneným požiadavkám účastníkov trhu s plynom na prístup do distribučnej siete a distribúciu plynu,
- poskytovať prevádzkovateľovi distribučnej siete a prevádzkovateľovi prepravnej siete informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,
- vypracovať každoročne havarijné plány,
- vypracúvať plán rozvoja distribučnej siete na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok, vrátane správy o plnení plánu rozvoja distribučnej siete,
- oznámiť ministerstvu vyhlásenie a odvolanie krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia,
- určiť odberateľovi obmedzujúce opatrenia v plynárenstve, ak odberateľ plynu má uzatvorenú zmluvu o prístupe do distribučnej siete a distribúcii plynu,
- poskytovať údaje o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve prevádzkovateľovi distribučnej siete, ktorý plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území,

Podľa § 66 ods. 3 až 5 plynárenský dispečing:

- a) operatívne riadi vlastnú distribučnú sieť a distribúciu plynu do prepojovacích bodov nadväzujúcich distribučných sietí,
- b) riadi prepojené prepravné siete a distribučné siete na vymedzenom území pri krízovej situácii v plynárenstve a pri činnostiach, ktoré bezprostredne zamedzujú jej vzniku,
- c) technicky riadi rozdeľovanie zdrojov plynu vo vstupných bodoch do prepojených distribučných sietí,
- d) vyhlasuje a odvoláva krízovú situáciu v plynárenstve a jej úroveň podľa nariadenia,
- e) vyhlasuje a odvoláva obmedzujúce opatrenia v plynárenstve podľa § 21,
- f) určuje opatrenia zamerané na odstránenie krízovej situácie v plynárenstve,
- g) predkladá raz týždenne v období od 1. novembra do 31. marca a v prípade krízovej situácie denne ministerstvu za každý deň výpočet kapacity ostatnej infraštruktúry pre prípad prerušenia samostatnej najväčšej plynárenskej infraštruktúry vrátane výpočtu pri zohľadnení vhodných trhových opatrení na strane spotreby v súlade s nariadením,
- h) informuje ministerstvo o hroziacom nedostatku plynu pre chránených odberateľov pri vzniku takejto situácie pre odberateľov chránených solidaritou a súvisiacej potrebe požiadať členské štáty o solidaritu v dodávke plynu, a to denne až do odstránenia krízovej situácie v plynárenstve; súčasťou informácie je aj odhad objemu plynu potrebného na pokrytie potrieb chránených odberateľov alebo odberateľov chránených solidaritou na nasledujúci plynársky deň,
- i) bezodkladne informuje ministerstvo na žiadosť o dostupnom objeme plynu na účely solidarity v dodávke plynu pri dobrovoľnom uvoľňovaní plynu účastníkmi trhu s plynom a pri vyhlásení stavu núdze a uplatnení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve na základe informácií od ostatných účastníkov trhu s plynom,
- j) bezodkladne informuje prevádzkovateľa prepravnej siete v čase poskytovania alebo prijímania solidarity v dodávke plynu o objeme plynu na účely solidarity v dodávke plynu,
- k) informuje dodávateľa plynu, ktorý má uzavretú zmluvu o dodávke plynu alebo zmluvu o združenej dodávke plynu s odberateľom chráneným solidaritou na vymedzenom území alebo poskytuje plyn na účely solidarity v dodávke plynu mimo vymedzeného územia, o potrebnom objeme a mieste prepojenia prepravnej siete s prepravnými sieťami členských štátov, v ktorom je takýto dodávateľ povinný objednať prepravnú kapacitu na účely solidarity v dodávke plynu, a to na základe informácií o disponibilite prepravných kapacít poskytnutých prevádzkovateľom prepravnej siete a informácií o dohodnutom objeme plynu na účely solidarity v dodávke plynu poskytnutých ministerstvom.

Plynársky dispečing má právo vyžadovať od účastníkov trhu s plynom pripojených na distribučnú sieť informácie potrebné na zabezpečenie plnenia svojich úloh. Účastník trhu s plynom je povinný bezodkladne poskytnúť vyžadované informácie.

Plynársky dispečing je pri plnení úloh podľa písm. d) až f) povinný riadiť sa pokynmi ministerstva.

Plynárenský dispečing na vymedzenom území zabezpečuje od 1. novembra do 31. marca na základe definovaných údajov od dodávateľov, monitorovanie dodávok plynu pre vymedzené územie na účel posúdenia možnosti vzniku a vyhlásenia krízovej situácie v plynárenstve.

Na účely plnenia úloh podľa tohto zákona má plynárenský dispečing právo vyžadovať od účastníkov trhu s plynom informácie potrebné na monitorovanie a predikciu dodávok plynu na vymedzenom území. Účastník trhu s plynom je povinný poskytnúť informácie bezodkladne.

Podľa § 67 ods. 6 je prevádzkovateľ zásobníka povinný:

- zabezpečovať spoľahlivé, bezpečné a efektívne prevádzkovanie zásobníka v záujme vytvorenia otvoreného trhu s plynom,
- zabezpečovať údržbu a rozvoj zásobníka pri dodržaní podmienok ochrany životného prostredia,
- obmedziť ťažbu plynu pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, na základe rozhodnutia ministerstva,
- poskytovať prevádzkovateľovi prepravnej siete a prevádzkovateľovi distribučnej siete informácie nevyhnutné na zabezpečenie prevádzkyschopnosti prepojenej siete,
- vypracúvať každoročne plán rozvoja zásobníka na obdobie piatich rokov a predložiť ho ministerstvu každoročne do 30. novembra na nasledujúci rok, vrátane správy o plnení plánu rozvoja zásobníka,
- vypracovať každoročne havarijné plány,
- oznamovať ministerstvu a plynárenskému dispečingu skutočnosti potrebné na vyhlásenie krízovej situácie v plynárenstve,

Prevádzkovateľ zásobníka je v prípade stavu núdze v plynárenstve na základe rozhodnutia ministerstva povinný v rozsahu určenom rozhodnutím ministerstva prerušiť ťažbu plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, na zaistenie technickej bezpečnosti siete na vymedzenom území; proti rozhodnutiu ministerstva nie je prípustný opravný prostriedok. Ministerstvo rozhodne na návrh prevádzkovateľa distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území a ktorý v tomto návrhu uvedie, u ktorých prevádzkovateľov zásobníka a v akom rozsahu má byť ťažba plynu zo zásobníka prerušená. Prevádzkovateľ zásobníka je povinný prerušenie ťažby plynu zo zásobníka bezodkladne písomne oznámiť dotknutým účastníkom trhu s plynom. Po odvolaní stavu núdze v plynárenstve je prevádzkovateľ zásobníka povinný bezodkladne obnoviť ťažbu plynu zo zásobníka. Ak v dôsledku prerušenia ťažby plynu zo zásobníka vznikla škoda, má dotknutý účastník trhu s plynom právo uplatniť nárok na náhradu škody a ušlého zisku len vtedy, ak prevádzkovateľ zásobníka neplnil oznamovaciu povinnosť.

Podľa § 69 ods. 2 je dodávateľ plynu povinný:

- riadiť sa v prípade krízovej situácie v plynárenstve podľa nariadenia opatreniami plynárenského dispečingu alebo príslušného dispečingu,

- dodržiavať štandard bezpečnosti dodávok plynu podľa § 22,
- určiť odberateľovi obmedzujúce opatrenia v plynárenstve v zmluve o dodávke plynu,
- poskytovať údaje o obmedzujúcich opatreniach v plynárenstve prevádzkovateľovi distribučnej siete.

V zmysle novely zákona o energetike, ktorá nadobudla účinnosť 1. októbra 2022, je dodávateľ plynu povinný zabezpečiť množstvo plynu pre dodávku plynu koncovým odberateľom plynu, s ktorými uzatvoril zmluvy o dodávke plynu alebo zmluvy o združenej dodávke plynu, a predkladať úradu údaje o zabezpečenom množstve plynu.

Dodávateľ plynu, ktorý je užívateľom distribučnej siete poskytuje prevádzkovateľovi distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, od 1. novembra do 31. marca vždy v prvý pracovný deň kalendárneho týždňa údaje o maximálnom množstve plynu, ktoré je schopný pristaviť vo vstupnom bode do distribučnej siete z prepravnej siete a ktoré je určené pre trh s plynom na vymedzenom území, na jednotlivé dni prebiehajúceho kalendárneho týždňa.

Dodávateľ plynu, ktorý je užívateľom distribučnej siete, poskytuje prevádzkovateľovi distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území, od 1. novembra do 31. marca vždy v prvý pracovný deň kalendárneho týždňa údaje o svojich maximálnych disponibilných ťažobných výkonoch zo zásobníkov do distribučnej siete a ktoré sú určené pre trh s plynom na vymedzenom území na jednotlivé dni prebiehajúceho kalendárneho týždňa.

Ak je vyhlásená krízová situácia v plynárenstve na úrovni pohotovosti alebo stavu núdze, dodávateľ plynu poskytuje vyššie uvedené údaje denne do 12. hodiny prebiehajúceho dňa na nasledujúci kalendárny deň.

Podľa ustanovení § 88 ministerstvo:

- zabezpečuje sledovanie dodržiavania bezpečnosti dodávky elektriny a plynu,
- prijíma opatrenia zamerané na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu vrátane rozhodnutia o prerušení ťažby plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia,
- určuje rozsah kritérií technickej bezpečnosti sústavy a siete,
- rozhoduje o uplatnení opatrení, ak ide o:
 1. ohrozenie celistvosti a integrity sústavy a siete,
 2. ohrozenie bezpečnosti a spoľahlivosti prevádzky sústavy a siete,
- uverejňuje každoročne do 31. júla správu o výsledkoch monitorovania bezpečnosti dodávok plynu a o prijatých a predpokladaných opatreniach na riešenie bezpečnosti dodávok plynu; správu uverejňuje vo vestníku ministerstva a na webovom sídle ministerstva a zasiela Komisii,

- na žiadosť úradu vydáva stanovisko o ohrození bezpečnosti dodávok elektriny alebo dodávok plynu na vymedzenom území a na území Európskej únie podľa osobitného predpisu,
- je zodpovedným orgánom a plní úlohy zodpovedného orgánu podľa nariadenia okrem úloh, ktoré podľa zákona plní prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území,
- žiada príslušné orgány iných členských štátov o posilnenie obojsmernej kapacity cezhraničného prepojenia prepravnej siete z dôvodu bezpečnosti podľa nariadenia a prijíma obdobné žiadosti príslušných orgánov iných členských štátov,
- informuje bezodkladne plynárenský dispečing na vymedzenom území a prevádzkovateľa prepravnej siete o žiadosti týkajúcej sa solidarity v dodávke plynu od príslušného orgánu iného členského štátu a o príslušných objemoch plynu pre žiadajúci členský štát pri poskytovaní solidarity v dodávke plynu alebo pre odberateľov chránených solidaritou na vymedzenom území pri prijímaní solidarity v dodávke plynu,
- žiada plynárenský dispečing na vymedzenom území o poskytnutie informácie o dostupnom objeme plynu na účely solidarity v dodávke plynu pre žiadajúci členský štát pri dobrovoľnom uvoľňovaní plynu účastníkmi trhu s plynom a pri vyhlásení stavu núdze a uplatnení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve,
- žiada užívateľa prepravnej siete v čase prijímania alebo poskytovania solidarity v dodávke plynu o poskytnutie prepravnej kapacity na účely solidarity v dodávke plynu.

Ministerstvo pri návrhu opatrení zameraných na zabezpečenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu zohľadní:

- a) význam zabezpečenia kontinuity dodávok elektriny a plynu,
- b) význam transparentného a stabilného regulačného rámca,
- c) vplyv opatrení na cenu elektriny a plynu pre koncových odberateľov,
- d) vnútorný trh a možnosti cezhraničnej spolupráce v súvislosti s bezpečnosťou dodávok elektriny a plynu,
- e) význam podpory hospodárskej súťaže na trhu s elektrinou a plynom,
- f) potrebu pravidelnej údržby, prípadne aj obnovy prenosovej sústavy, prepravnej siete, distribučnej sústavy a distribučnej siete na zachovanie výkonu sústav a sietí,
- g) význam podpory elektriny vyrábanej z obnoviteľných zdrojov energie a podpory kombinovanej výroby založenej na dopyte po využiteľnom teple na vnútornom trhu s elektrinou,
- h) potrebu zabezpečiť dostatočnú prepravnú, prenosovú a výrobnú rezervnú kapacitu pre stabilné fungovanie trhu s elektrinou a plynom.

Opatrenia nesmú byť diskriminačné a nesmú predstavovať neprimerané zaťaženie účastníkov trhu vrátane nových účastníkov trhu a podnikov s malým podielom na trhu a nesmú vytvárať prekážky liberalizovanému trhu s elektrinou a plynom. Ministerstvo rozhodne o prerušení ťažby plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, po zvážení prijatia dostupných opatrení zameraných na zaistenie technickej bezpečnosti siete na vymedzenom území vrátane možnosti cezhraničnej spolupráce, v súlade s nariadením.

Opatrenia sa môžu ukladať ako:

- a) tarifné opatrenia alebo netarifné opatrenia,
- b) povinnosť zabezpečiť alebo vykonať technické alebo organizačné opatrenia,
- c) povinnosť zdržať sa konania alebo činností,
- d) poskytnutie ekonomických stimulov.

Pri ukladaní opatrení sa môže narušiť fungovanie trhu s elektrinou alebo trhu s plynom len v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas potrebný na dosiahnutie účelu uloženého opatrenia. Pri uložených opatreniach nie je prípustné robiť rozdiely medzi cezhraničnými a vnútroštátnymi zmluvami. Ministerstvo je povinné uložené opatrenia zrušiť, ak pominú dôvody ich uloženia. Zodpovednosť osoby, ktorej boli uložené opatrenia, za škodu spôsobenú v dôsledku plnenia uložených opatrení, je vylúčená.

Ministerstvo informuje Komisiu o:

- prijatých a predpokladaných opatreniach na riešenie bezpečnosti dodávok elektriny a plynu,
- preventívnom akčnom pláne a núdzovom pláne podľa nariadenia,
- skutočnostiach týkajúcich sa medzivládnych dohôd uzavretých s tretími štátmi v rozsahu podľa nariadenia,
- spolupráci s iným členským štátom ohľadom bezpečnosti dodávok plynu na vnútornom trhu so zemným plynom; rovnako informuje aj ostatné členské štáty.

Legislatívna úprava v súvislosti s cenami veľkoobchodných energetických produktov na veľkoobchodných trhoch s energiou

Od 7. októbra 2022 nadobudla účinnosť novela zákona, ktorou vláda zareagovala na aktuálnu situáciu pokiaľ ide o vývoj cien energetických komodít.

Zákon ustanovuje, že stavom núdze v plynárenstve je aj stav, kedy cena veľkoobchodných energetických produktov na veľkoobchodných trhoch s energiou dosahuje nielen krátkodobú úroveň, ktorá môže viesť k cenovej nedostupnosti plynu pre odberateľov na vymedzenom území a ktorá môže spôsobiť ohrozenie bezpečnosti štátu, zdravia alebo života veľkej skupiny odberateľov plynu alebo hrozbu značných hospodárskych škôd u koncových odberateľov plynu na vymedzenom území.

Stav núdze v plynárenstve z vyššie uvedených dôvodov na vymedzenom území vyhlasuje a odvoláva vláda na návrh ministerstva. Takéto vyhlásenie stavu núdze sa oznamuje v Zbierke zákonov Slovenskej republiky a vyhlasuje vo verejnoprávnych hromadných oznamovacích prostriedkoch.

Ministerstvo všeobecne záväzným právnym predpisom na základe rozhodnutia vlády v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutnú dobu nariaďuje účastníkom trhu s plynom opatrenia, ktorými sú:

- a) určenie skupiny koncových odberateľov plynu, ktorým je možné dodávať plyn alebo ustanoviť povinnosť obmedzenia alebo prerušenia spotreby plynu pre určené skupiny koncových odberateľov plynu,
- b) obmedzenie alebo zákaz prepravy plynu do plynárenských sietí susediacich štátov s výnimkou medzinárodnej prepravy plynu a prepravy plynu v rámci medzinárodnej pomoci v krízových situáciách v plynárenstve bez spotreby na vymedzenom území,
- c) uloženie povinnosti prevádzkovateľovi zásobníka na vymedzenom území alebo mimo vymedzeného územia, ak je pripojený do siete, zabezpečiť ťažbu plynu zo zásobníka za určenú cenu pre dodávateľa plynu určeného ministerstvom, ktorý zabezpečí dodávku plynu určeným skupinám koncových odberateľov plynu na vymedzenom území za určenú cenu; táto povinnosť sa nevzťahuje na plyn, ktorý tvorí základnú náplň zásobníka v rozsahu nevyhnutne potrebnom na zabezpečenie jeho bezpečnej a spoľahlivej prevádzky a plyn, ktorý je v zásobníku uskladnený pre potreby strategických zásob iného členského štátu Európskej únie,
- d) určenie dodávateľa plynu, ktorému sa uloží povinnosť zabezpečiť dodávku plynu určeným skupinám koncových odberateľov plynu na vymedzenom území za určenú cenu; ministerstvo môže určiť jedného alebo viacerých dodávateľov plynu, ktorých poverí dodávkou plynu určeným skupinám koncových odberateľov plynu na vymedzenom území za určenú cenu,
- e) uloženie povinností prevádzkovateľovi zásobníka, ktoré sa týkajú prerušiť ťažbu plynu zo zásobníka pre dotknutých účastníkov trhu s plynom, ktorí uskladňujú plyn pre odberateľov mimo vymedzeného územia, na zaistenie technickej bezpečnosti siete na vymedzenom území,
- f) obmedzenie spotreby energie alebo iné opatrenie zabezpečujúce úsporu energie u koncových odberateľov plynu okrem odberateľov plynu v domácnosti,
- g) povinnosť zúčastniť sa verejného obstarávania na dodávku plynu, predložiť ponuku a ako úspešný uchádzač uzavrieť zmluvu alebo rámcovú dohodu na dodávku plynu za určenú cenu, alebo povinnosť predložiť ponuku alebo prijať návrh zmluvy a uzavrieť zmluvu na dodávku plynu za určenú cenu, ak verejný obstarávateľ alebo obstarávateľ uzatvára zmluvu inak než postupom podľa predpisov o verejnom obstarávaní.

Uvedené opatrenia musia byť primerané, nediskriminačné a transparentné. Každý účastník trhu s plynom je povinný splniť opatrenia nariadené ministerstvom.

Oprávnené náklady určeného dodávateľa plynu spojené s výkonom opatrenia, ktoré sa týka zabezpečenia dodávky plynu určeným skupinám koncových odberateľov uhradí štát prostredníctvom ministerstva.

Cenu za dodávku plynu určí vláda nariadením vlády; cena môže byť určená rozdielne pre rôzne skupiny odberateľov plynu. Pri určení ceny poskytuje súčinnosť Úrad pre reguláciu sieťových odvetví.

Stav núdze v plynárstve vyhlásený z vyššie uvedených dôvodov možno vyhlásiť najdlhšie na 180 dní. Ak dôvody pre vyhlásenie stavu núdze v plynárstve trvajú, možno v nevyhnutnom rozsahu a na nevyhnutný čas stav núdze v plynárstve predĺžiť o ďalších 40 dní, a to aj opakovane. S predĺžením stavu núdze v plynárstve podľa druhej vety musí vysloviť súhlas národná rada, a to do 20 dní od prvého dňa predĺženého stavu núdze v plynárstve. Ak národná rada nevysloví súhlas, predĺžený stav núdze v plynárstve zanikne dňom neschválenia návrhu vlády na vyslovenie súhlasu s predĺžením stavu núdze v plynárstve, inak uplynutím lehoty na vyslovenie takéhoto súhlasu.

Opatrenia v prípade dobrovoľného znižovania dopytu

Ministerstvo v spolupráci so Slovenskou inovačnou a energetickou agentúrou (SIEA) pripravilo realizáciu špecializovanej informačnej a propagačnej kampane na podporu znižovania spotreby energií v Slovenskej republike na základe dobrovoľných odporúčaní. Cieľom tejto kampane je ovplyvňovanie povedomia a tým správania sa spotrebiteľov poskytovaním informácií o možnostiach a spôsoboch znižovania spotreby energie. Pozitívnym aspektom je okamžitý výsledok pri zmene správania. Uvedená kampaň sa už realizuje na webovom sídle SIEA (www.siea.gov.sk).

Jednotlivé opatrenia (odporúčania) by mali byť špecificky zamerané pre jednotlivé sektory ako sú domácnosti, priemysel, budovy štátnej a verejnej správy, bytové a nebytové budovy, rodinné domy a doprava.

Najväčší dodávateľ plynu na Slovensku – spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a.s., (ktorý je zároveň aj dodávateľom elektriny), zvažuje spustiť kampaň, ktorá by mala motivovať zákazníkov k dosahovaniu úspor energií. Súčasťou kampane by malo byť aj poskytovanie energetického poradenstva.

Na dobrovoľnej báze priemysel realizuje už niekoľko mesiacov viacero opatrení s cieľom znížiť spotrebu energií. Hlavnou motiváciou tohto prístupu je enormný rast cien elektriny a zemného plynu. Niektoré podniky v tejto súvislosti pristúpili k redukcii či dokonca prerušeniu výroby.

- Maximalizácia využitia výrobných kapacít s cieľom nahustiť výrobu do menšieho počtu pracovných dní (napr. 3 zmená prevádzka). Možnosť využitia opatrenia môže mať obmedzenia podľa typu výroby – medzi pozitíva s vplyvom na spotrebu energií patria napr. nie potrebné zapínať stroje, nie sú nábehové krivky, nie sú straty z prestojov, nie je potrebné vykurovanie počas dní, kedy sa výroba neuskutočňuje.
- Znižovanie nákladov na vykurovanie, vetranie a osvetlenie využitím smart technológií (napr. inteligentné vetranie podľa meraní CO₂ a prachových častíc).
- Obmedzenie nočného svietenia na minimum, ponechanie iba v nevyhnutnej miere, na zaistenie fungovania CCTV.
- Prispôbenie rozsahu a sortimentu výroby ako aj úpravy v rámci technológií s prihliadnutím na dosiahnutie maximálnej miery efektívnosti a úspor energií.
- Preskúmanie možností náhrady zemného plynu inou komoditou v rámci používania výrobných zariadení.

Opatrenia v prípade povinného znížovania dopytu po plyne

Pre prípad povinného znížovania dopytu ministerstvo ako príslušný/zodpovedný orgán pre oblasť bezpečnosti dodávok plynu pripravilo novelizáciu vyhlášky, na základe ktorej bude možné uskutočniť obmedzovanie odberu plynu pre jednotlivé kategórie odberateľov. Účinnosť vyhlášky je od 1. decembra 2022.

Novelou sa zavádzajú nové obmedzovacie vykurovacie krivky, nový havarijný stupeň, spresňujú sa ustanovenia týkajúce sa obmedzujúcich odberových stupňov.

Na základe uvedenej vyhlášky je možné pristúpiť k obmedzeniu odberu plynu pre jednotlivé kategórie odberateľov, čo bude znamenať naplnenie príslušného cieľa pokiaľ ide o zníženie dopytu po plyne.

V rámci novely zákona o energetike (zákon č. 324/2022 Z. z.) boli definované jednotlivé odvetvia potravinárskeho priemyslu ako chránení odberatelia predovšetkým z dôvodu ich dôležitosti pre zaistenie potravinovej bezpečnosti.

Uznesením vlády SR č. 602 z 28. septembra 2022 bol prerokovaný a schválený materiál Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky „Návrh opatrení na zníženie spotreby energií vo verejných budovách: Verejná správa ide príkladom“, ktorom boli uložené úlohy členom vlády ako aj predsedom ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ktorí majú zabezpečiť:

- zníženie spotreby energie vyjadrenej v kilowatthodinách v spravovaných administratívnych budovách v období od 1. októbra 2022 do 30. apríla 2023 o 15 % v porovnaní s obdobím od 1. októbra 2019 do 30. apríla 2020,
- zníženie spotreby energie vyjadrenej v kilowatthodinách v ostatných spravovaných budovách v období od 1. októbra 2022 do 30. apríla 2023 o 15 % v porovnaní s obdobím od 1. októbra 2019 do 30. apríla 2020, ak to povaha účelu využitia budovy umožňuje.

Ministerstvo podľa predmetného uznesenia predložilo návrh zmeny vyhlášky č. 152/2005 Z. z. do legislatívneho procesu. V zmysle uvedenej zmeny budú prechodne pre nasledujúcu vykurovaciu sezónu znížené stanovené teploty v prílohe vyhlášky pre vykurovanie administratívnych priestorov.

5. Uplatňovanie trhových opatrení

V prípade vyhlásenia krízovej situácie plynárenským dispečingom a to úrovne včasného varovania alebo úrovne pohotovosti sa poskytuje plynárenským spoločnostiam priestor na riešenie vzniknutej situácie predovšetkým využitím dostupných trhových mechanizmov, ktoré sú v podobe neúplného a orientačného zoznamu opatrení uvedené v prílohe č. 4 vyhlášky.

6. Uplatňovanie netrhových opatrení

Využitie netrhových opatrení sa predpokladá až v čase, keď plynárenské podniky nebudú schopné zvládnuť riešenie vyhlásenej krízovej situácie – úrovne núdze (stavu núdze). Podrobnosti ustanovuje vyhláška.

Obmedzujúce opatrenia v plynárenstve vyhlasuje a odvoláva na vymedzenom území alebo na časti vymedzeného územia prevádzkovateľ distribučnej siete, ktorý na základe rozhodnutia ministerstva plní úlohy plynárenského dispečingu na vymedzenom území vo verejnoprávnych hromadných oznamovacích prostriedkoch a pomocou prostriedkov dispečerského riadenia. Tieto opatrenia závisia od úrovne krízovej situácie.

Obmedzenie a prerušenie dodávok plynu sa nevzťahuje na prevádzkovateľa zásobníka a výrobcu plynu.

Obmedzujúce opatrenia v plynárenstve na odstránenie rozdielu medzi zdrojmi a spotrebou plynu plynárenský dispečing vykonáva uplatnením:

- a) obmedzujúcich odberových stupňov pre odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým ročným množstvom zemného plynu na obdobie 12 po sebe nasledujúcich mesiacov nad 645,6 MWh alebo nad 60 000 m³,
- b) obmedzujúcich vykurovacích kriviek pre odberné miesta odberateľa so zmluvne dohodnutým ročným množstvom zemného plynu na obdobie 12 po sebe nasledujúcich mesiacov nad 645,6 MWh alebo nad 60 000 m³,
- c) obmedzujúcich vykurovacích kriviek pre chránených odberateľov,
- d) havarijných odberových stupňov.

6.1 Obmedzujúce odberové stupne

Obmedzenie odberu plynu podľa obmedzujúcich odberových stupňov uplatňuje plynárenský dispečing pre odberné miesto odberateľa plynu, ktorého súčet denných hodnôt spotreby za posledný štvrtrok predchádzajúceho roka a prvý štvrtrok príslušného roka predstavuje menej ako 70 % celkovej spotreby za obdobie od 1. apríla predchádzajúceho roka do 31. marca príslušného roka (ďalej len „odberateľ nezávislý od vonkajšej teploty ovzdušia“), okrem odberateľa plynu, ktorý je organizačnou zložkou Zboru väzenskej a justičnej stráže, zariadením sociálnych služieb alebo zariadením sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Základným odberovým stupňom je odberový stupeň 3, podľa ktorého sa odber plynu uskutočňuje bez obmedzenia. Základný odberový stupeň 3 uplatňujúci sa počas vyhlásenia obmedzujúcich opatrení je určený denným množstvom plynu odberateľa v m³.

Obmedzujúce odberové stupne sú odvodené od základného odberového stupňa a znižujú zmluvne dohodnuté denné množstvo plynu.

Pri obmedzujúcom odberovom stupni

- a) 4 odberné miesto odberateľa plynu s možnosťou prejsť na náhradné palivo so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 4 026,2 MWh alebo nad 374 181 m³ zníži odber plynu pod hodnotu základného odberového stupňa, najmenej však nad hodnotu bezpečnostného minima; odberateľ plynu, ktorému je určený tento odberový stupeň, prechádza na náhradné palivo do 24 hodín od vyhlásenia tohto odberového stupňa,
- b) 5 odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 300 000 MWh alebo nad 27 881 041 m³ zníži odber plynu pod hodnotu základného odberového stupňa vrátane ukončenia dodávky plynu na výrobu elektriny v zariadení na výrobu elektriny zo zemného plynu okrem dodávky plynu pre zariadenie vyrábajúce elektrinu na poskytovanie podpornej služby pre prevádzkovateľa prenosovej sústavy a okrem dodávky plynu pre zariadenie dodávajúce teplo pre chráneného odberateľa,
- c) 6 odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 300 000 MWh alebo nad 27 881 041 m³ zníži odber plynu na hodnotu bezpečnostného minima vrátane ukončenia dodávky plynu na výrobu elektriny v zariadení na výrobu elektriny zo zemného plynu okrem dodávky plynu pre zariadenie vyrábajúce elektrinu na poskytovanie podpornej služby pre prevádzkovateľa prenosovej sústavy a okrem dodávky plynu pre zariadenie dodávajúce teplo pre chráneného odberateľa,
- d) 7 odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 300 000 MWh alebo nad 27 881 041 m³ zníži odber plynu na hodnotu bezpečnostného minima a odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 4 026,2 MWh alebo nad 374 181 m³ zníži odber plynu pod hodnotu základného odberového stupňa vrátane ukončenia dodávky plynu na výrobu elektriny v zariadení na výrobu elektriny zo zemného plynu okrem dodávky plynu pre zariadenie vyrábajúce elektrinu na poskytovanie podpornej služby pre prevádzkovateľa prenosovej sústavy a okrem dodávky plynu pre zariadenie dodávajúce teplo pre chráneného odberateľa,
- e) 8 odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 645,6 MWh alebo nad 60 000 m³ zníži odber plynu na úroveň bezpečnostného minima bezodkladne od vyhlásenia obmedzujúcich opatrení, ak je možné odber plynu znížiť bez poškodenia výrobného zariadenia odberateľa plynu, vrátane ukončenia dodávky plynu na výrobu elektriny v zariadení na výrobu elektriny zo zemného plynu, okrem dodávky plynu pre zariadenie vyrábajúce elektrinu na poskytovanie podpornej služby pre prevádzkovateľa prenosovej sústavy a okrem dodávky plynu pre zariadenie dodávajúce teplo pre chráneného odberateľa, pričom bezpečnostné minimum je najnižšou hodnotou denného odberu plynu na odbernom mieste odberateľa plynu, ktorá je nevyhnutne potrebná na zaistenie bezpečnosti výrobného zariadenia a obsluhy a na zamedzenie vzniku škody, a je určené pre jednotlivé odberné miesto dodávateľa plynu v absolútnej hodnote v merných jednotkách zemného plynu v m³; ak nie je možné bezodkladne znížiť odber plynu na hodnotu bezpečnostného minima bez poškodenia výrobného zariadenia, odberateľ plynu navrhne časový harmonogram potrebný na zníženie odberu a tento harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi, ktoré poskytne svojmu dodávateľovi plynu,
- f) 9 odberné miesto odberateľa plynu so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu nad 645,6 MWh alebo nad 60 000 m³ zníži odber plynu na nulu; ak nie je možné bezodkladne ukončiť odber plynu bez poškodenia výrobného zariadenia, odberateľ plynu

navrhne časový harmonogram potrebný na ukončenie odberu a tento harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi, ktoré poskytne svojmu dodávateľovi plynu.

Odberateľ znižuje odber plynu na odberných miestach na úroveň bezpečnostného minima, ak zabezpečuje:

1. bezpečnosť štátu,
2. činnosť ústavných orgánov,
3. výrobu potravín dennej spotreby pre obyvateľstvo okrem výroby alkoholických a tabakových výrobkov,
4. spracovanie potravín, ktoré podliehajú rýchlej skaze,
5. prevádzku živočíšnej výroby s nebezpečenstvom uhynutia hospodárskych zvierat,
6. výrobu alebo skladovanie životu a zdraviu nebezpečných látok a zmesí vyžadujúcich osobitné bezpečnostné podmienky,
7. výrobu tepla pre odberateľov v domácnosti,
8. nevyhnutné potreby prevádzky zdravotníckych zariadení,
9. poskytovanie podpornej služby v elektroenergetike v nevyhnutnom rozsahu odsúhlasenom dispečingom prevádzkovateľa prenosovej sústavy a plynárenským dispečingom,
10. prevádzku prepravnej siete,
11. spracovanie, skladovanie a distribúciu ropy a ropných produktov v rozsahu naplnenia potrieb trhu na vymedzenom území,
12. prevádzku vodární alebo čistiární odpadových vôd,
13. prevádzku asanačného zariadenia,
14. prevádzku krematória.

Ak využíva odberateľ plyn aj na iné účely ako v bodoch 1 až 14, znižuje túto časť odberu plynu na nulu. Ak nemôže túto časť odberu plynu bezodkladne ukončiť bez poškodenia výrobného zariadenia, navrhne časový harmonogram potrebný na ukončenie odberu, harmonogram odôvodní objektívne preskúmateľnými podkladmi.

Obmedzujúci odberový stupeň 4 môže byť vyhlásený a môže nadobudnúť účinnosť súčasne so základným odberovým stupňom alebo s obmedzujúcimi odberovými stupňami 5 až 7.

Vyhlásenie obmedzujúcich odberových stupňov pri hroziacom nedostatku plynu alebo obmedzení dodávok plynu uskutočňuje plynárenský dispečing z vlastného podnetu alebo na požiadanie ministerstva.

Pri odbere plynu na úrovni bezpečnostného minima nie je odberateľ oprávnený zabezpečovať výrobu okrem odberateľov uvedených v písmenách a) až j). Zastavenie výroby sa nevzťahuje ani na odberateľov, ktorí plyn používajú na stabilizáciu výroby z obnoviteľných zdrojov energie, pričom nesmie byť prekročená stanovená hodnota bezpečnostného minima. Horná hranica hodnoty bezpečnostného minima na odbernom mieste odberateľa musí byť stanovená objektívne, pritom nesmie presiahnuť úroveň najviac 90 % zo základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu.

Bezpečnostné minimum na časť odberu plynu na odbernom mieste najviac do 90 % základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu je pre odberné miesta odberateľa nezávislého od vonkajšej teploty ovzdušia, ktorý preukázateľne odoberá plyn na:

- a) výrobu potravín dennej spotreby pre obyvateľov okrem výroby alkoholických a tabakových výrobkov,
- b) spracovanie potravín, ktoré podliehajú rýchlej skaze,
- c) zabezpečenie prevádzky živočíšnej výroby s nebezpečenstvom uhynutia hospodárskych zvierat,
- d) výrobu tepla pre odberateľov v domácnosti,
- e) zabezpečenie nevyhnutných potrieb prevádzky zdravotníckych zariadení,
- f) poskytovanie podpornej služby v elektroenergetike v nevyhnutnom rozsahu odsúhlasenom dispečingom prevádzkovateľa prenosovej sústavy a plynárenským dispečingom,
- g) prevádzku vodárne alebo čistiarne odpadových vôd,
- h) spracovanie, skladovanie a distribúciu ropy a ropných produktov v rozsahu naplnenia potrieb trhu na vymedzenom území,
- i) prevádzku asanačného zariadenia,
- j) prevádzku krematória.

Výsledná hodnota bezpečnostného minima sa určí ako súčet hodnôt bezpečnostného minima na časť odberu využívaného na účel uvedený v odseku 10 písm. a) až j) a bezpečnostného minima na časť odberu plynu využívaného na iný účel. Pre odberateľov, ktorí preukázateľne odoberajú plyn na prevádzku prepravnej siete, je bezpečnostné minimum na časť odberu plynu využívaného na takto vymedzené účely 100 % základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu. Pre odberateľa plynu, ktorý je prvkom kritickej infraštruktúry alebo prvkom európskej kritickej infraštruktúry podľa osobitného predpisu^{1e)} alebo vybraným objektom obrannej infraštruktúry podľa dohody plynárenského dispečingu alebo ministerstva s Ministerstvom obrany Slovenskej republiky, je bezpečnostné minimum 100 % základného odberového stupňa podľa uzavretej zmluvy o dodávke plynu s dodávateľom plynu, okrem výroby elektriny, ktorá sa nepoužíva na poskytovanie podporných služieb v elektroenergetike a okrem spracovania, skladovania a distribúcie ropy a ropných produktov nad rámec naplnenia potrieb trhu na vymedzenom území.

Odberateľ plynu odsúhlasí hodnotu bezpečnostného minima, obmedzujúce odberové stupne a obmedzujúce vykurovacie krivky s dodávateľom plynu pre odberné miesta odberateľa v zmluve o dodávke plynu. Ak má oprávnený odberateľ uzatvorenú zmluvu na distribúciu plynu, dohodne výslednú hodnotu bezpečnostného minima, obmedzujúce odberové stupne a obmedzujúce vykurovacie krivky s prevádzkovateľom distribučnej siete v zmluve o distribúcii plynu. Zaradenie medzi osoby podľa odseku 5 sa počas vyhlásenej krízovej situácie v plynárenstve uskutoční len so súhlasom ministerstva, po konzultácii s plynárenským dispečingom.

6.2 Obmedzovacie vykurovacie krivky

Obmedzenie odberu plynu vykurovacími krivkami sa uplatňuje pre odberateľa plynu, ktorého súčet denných hodnôt spotreby za posledný štvrt'rok predchádzajúceho roka a prvý štvrt'rok príslušného roka predstavuje viac ako 70 % celkovej spotreby za obdobie od 1. apríla predchádzajúceho roka do 31. marca príslušného roka (ďalej len „odberateľ závislý od vonkajšej teploty ovzdušia“) a odberateľa plynu, ktorý je organizačnou zložkou Zboru väzenskej a justičnej stráže, zariadením sociálnych služieb alebo zariadením sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Základnou vykurovacou krivkou je prvá vykurovacia krivka, pri ktorej odberateľ uskutočňuje odber plynu do najvyššieho zmluvne dohodnutého denného množstva.

Obmedzujúce vykurovacie krivky sú odvodené od základnej vykurovacej krivky a predstavujú zníženie denného odberu plynu v porovnaní so základnou vykurovacou krivkou.

Obmedzujúcimi vykurovacími krivkami sú:

- a) druhá vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu vo vzťahu k základnej vykurovacej krivke takto:
 - 1. 100 % pre odberateľov so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu na odbernom mieste do 645,6 MWh alebo do 60 000 m³ vrátane, pre zdravotnícke zariadenia a pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie zdravotníckych zariadení, zariadenia sociálnych služieb a zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
 - 2. najviac 90 % pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie bytov, pre objekty škôl a organizačných zložiek Zboru väzenskej a justičnej stráže,
 - 3. najviac 85 % pre ostatných odberateľov,
- b) tretia vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu na odbernom mieste vo vzťahu k základnej vykurovacej krivke takto:
 - 1. 100 % pre odberateľov so zmluvne dohodnutým množstvom zemného plynu do 645,6 MWh alebo do 60 000 m³ vrátane, pre zdravotnícke zariadenia a pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie zdravotníckych zariadení, zariadenia sociálnych služieb a zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately,
 - 2. najviac 80 % pre tepelné energetické zariadenia zabezpečujúce vykurovanie bytov, pre objekty škôl a organizačné zložky Zboru väzenskej a justičnej stráže,
 - 3. najviac 70 % pre ostatných odberateľov.
- c) štvrtá vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu na odbernom mieste podľa tretej vykurovacej krivky a prerušenie dodávok plynu pre kategóriu malý podnik,
- d) piata vykurovacia krivka, ktorá určuje znížený denný odber plynu na odbernom mieste podľa štvrtej vykurovacej krivky a prerušenie dodávok plynu pre kategóriu objekt školy,
- e) šiesta vykurovacia krivka, ktorá určuje prerušenie dodávok plynu pre všetkých odberateľov plynu okrem odberateľov plynu v domácnosti.

Odberateľ plynu, ktorý využíva časť odberu plynu na vykurovanie zdravotníckeho zariadenia, zariadenia sociálnych služieb, zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately alebo na vykurovanie bytov, dohodne s dodávateľom plynu v zmluve o dodávke plynu časť odberu plynu vyjadrenú v percentách z celkového odberu využívaného na tento účel a obmedzujúce vykurovacie krivky ako vážený priemer predpokladaného množstva odberu využívaného na tento účel. Odberateľ plynu, ktorý časť odberu plynu využíva pre technologické potreby výrobných zariadení, pri vyhlásení obmedzujúceho odberového stupňa 8 alebo 9 nesmie zabezpečovať výrobu okrem odberateľov plynu uvedených v písm. a) až j).

6.3 *Havarijné odberové stupne*

Prvým havarijným odberovým stupňom je stupeň 10, pri ktorom je nulový odber plynu pre všetkých odberateľov plynu okrem chráneného odberateľa, ktorý vyrába teplo a teplú vodu určené pre domácnosti, zdravotnícke zariadenia, odberateľov plynu v domácnosti, zariadenia sociálnych služieb, zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a organizačné zložky Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Druhým havarijným odberovým stupňom je stupeň 11. Pri jeho vyhlásení je dodávka plynu prerušená pre všetkých odberateľov plynu.

6.4 *Opatrenia zamerané na odstránenie stavu núdze v plynárenstve*

Opatrenia na odstránenie stavu núdze v plynárenstve sa vykonávajú ako osobitné postupy na obnovenie riadnej prevádzky prepravnej a distribučnej siete bezodkladne.

Pri odstraňovaní stavu núdze postupujú prevádzkovatelia sietí podľa schválených havarijných plánov, pokynov plynárenského dispečingu a pokynov vlastného dispečingu.

Vplyv využívaných opatrení na životné prostredie je možné posúdiť vždy až po ich uplatnení. Je však možné konštatovať, že v prípade prechodu na dostupné alternatívne palivá pre jednotlivé typy činností bude vplyv na životné prostredie negatívny.

7. Informácie o dodávkach a zásobách plynu a informácie na zabezpečenie bezpečnosti dodávok plynu na vymedzenom území

Prevádzkovateľ zásobníka po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze ministerstvu poskytuje denné informácie o:

- a) skutočnom stave zásob jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu,
- b) najväčšom vťlačnom a ťažobnom výkone jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu,
- c) skutočnej ťažbe plynu zo zásobníka pre jednotlivých účastníkov trhu s plynom, ktorí majú s prevádzkovateľom zásobníka uzatvorenú zmluvu o prístupe do zásobníka a uskladňovaní plynu.

Plynárenský dispečing po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze poskytuje ministerstvu denné informácie o:

- a) dodržiavanie obmedzujúcich opatrení a zmluvne stanovenej hodnoty individuálneho odberu na úrovni bezpečnostného minima dohodnutého v zmluve o dodávke plynu alebo zmluve o distribúcii plynu konkrétnymi odberateľmi so zmluvne dohodnutým ročným odberom nad 4 026,2 MWh alebo nad 374 181 m³,
- b) celkovom dennom objeme distribuovaného plynu v distribučnej sieti pre odberateľov so zmluvne dohodnutým ročným množstvom odberu plynu nad 4 026,2 MWh alebo nad 374 181 m³,
- c) plnení opatrení dohodnutých s ministerstvom na riešenie stavu núdze na vymedzenom území.

Prevádzkovateľ prepravnej siete po vyhlásení obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pri stave núdze do odvolania stavu núdze poskytuje ministerstvu denné informácie o toku plynu za deň v miliónoch m³ na všetkých cezhraničných vstupných a výstupných bodoch.

Plynárenský dispečing vyhodnocuje denne úroveň dostupných zdrojov plynu na nasledujúce tri dni a očakávanú spotrebu plynu na vymedzenom území.

8. *Interakcia medzi plynárenským sektorom a sektorom elektroenergetiky v prípade krízovej situácie*

Vzhľadom na skúsenosti z vlny výnimočne chladného počasia zo začiatku roka 2012, pri ktorej hrozili dopady na stabilitu elektrizačných sústav v niektorých členských štátoch bol do slovenskej národnej legislatívy – vyhlášky – zapracovaný mechanizmus komunikácie a postupu pre dispečing prenosovej sústavy a plynárenský dispečing.

Ak dôjde k stavu núdze v plynárenstve, dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy môže pri uplatnení obmedzujúcich opatrení v elektroenergetike požiadať plynárenský dispečing o pozastavenie uplatnenia obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre jednotlivých poskytovateľov podporných služieb v elektroenergetike, ktorí sú viazaní na odber zemného plynu. Ak to umožní situácia v zásobovaní plynom, plynárenský dispečing na základe žiadosti dispečingu prevádzkovateľa prenosovej sústavy pozastaví vykonávanie obmedzujúcich opatrení v plynárenstve pre poskytovateľov podporných služieb v elektroenergetike na nevyhnutnú dobu, ktorú dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy odôvodní v žiadosti. Pozastavenie vykonávania obmedzujúcich opatrení v plynárenstve na konkrétny čas oznámi dispečing prevádzkovateľa prenosovej sústavy poskytovateľovi podpornej služby a ministerstvu.

9. Krízový štáb

Krízový štáb v prípade vyhlásenia krízovej situácie zriaďuje a zvoláva minister hospodárstva. Členmi krízového štábu sú zástupcovia ministerstva, prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry (prepravnej siete, zásobníkov ako aj distribučnej siete – plynárenského dispečingu), Úradu pre reguláciu sieťových odvetví, Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, najvýznamnejšieho dodávateľa zemného plynu, v ktorom akcionárske práva vykonáva ministerstvo.

Ďalší členovia krízového štábu môžu byť prizvaní v závislosti od aktuálnej situácie, napr. zástupca prevádzkovateľa prenosovej sústavy pre prípad možnosti vzniku problémov so zabezpečením stability prenosovej sústavy.

Zasadnutie krízového štábu sa zvyčajne uskutočňuje na dennej báze, periodicitu je však možné prispôbiť aktuálnej potrebe.

Úlohou krízového štábu je predovšetkým koordinácia postupov na národnej úrovni, získavanie aktuálnych informácií o vývoji zásobovania plynom za uplynulý deň na základe informácií plynárenského dispečingu a prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry, vyhodnotenie predpokladov o spotrebe a dostupných zdrojoch plynu na najbližšie obdobie, o uplatňovaní prípadných ďalších obmedzujúcich opatrení resp. ich odvolania. Výstupy z rokovania slúžia pre informovanie širokej verejnosti ako aj príslušných inštitúcií resp. orgánov na úrovni EÚ.

10. Postupy pre spoluprácu susediacich štátov a regionálna dimenzia

Spolupráca so susednými krajinami prebieha predovšetkým na úrovni prevádzkovateľov plynárenskej infraštruktúry – prepravnej siete. Znamená najmä operatívnu výmenu informácií ako aj koordináciu postupov v súvislosti s krízovou situáciou. Ide predovšetkým o zabezpečenie kontaktných údajov (telefón, email) na okamžité doručenie informácií o „výnimočnej udalosti“ a následné rozhodovanie o postupoch.

Pre oblasť výmeny informácií je to predovšetkým kontakt jednotlivých zodpovedných orgánov pre oblasť bezpečnosti dodávok plynu v rámci konzultačného procesu k preventívnym akčným plánom a núdzovým plánom a na európskej úrovni Koordinačná skupina pre plyn, ktorej činnosť upravuje nariadenie v článku 4.

V súvislosti so zavedením novej úrovne regionálnej spolupráce je v tomto pláne ako prvom, ktorý implementuje príslušné ustanovenia nariadenia, navrhnuté zaistenie toho, aby všetci členovia príslušnej rizikovej skupiny mali aktuálne informácie o situácii predovšetkým v prípade neočakávaných udalostí a na základe informácií dokázali včas reagovať na danú situáciu s cieľom zabrániť rozšíreniu krízy, prípadne pomôcť s riešením v postihnutých členských štátoch.

Aj z tohto dôvodu je vhodné zaistiť informovanie ostatných príslušných orgánov v rámci jednotlivých krízových skupín – či už o úrovni krízovej situácie vyhlásenej v členskom štáte ako aj o opatreniach na zmiernenie danej situácie. Príslušný orgán členského štátu, ktorý vyhlásil niektorú z úrovní krízovej situácie by mal v lehote maximálne jeden deň informovať o tejto skutočnosti príslušné orgány v rámci rizikovej skupiny.

Na úrovni prevádzkovateľov prepravných sietí je v súčasnosti nastavená spolupráca v rámci ReCo System for Gas. Aj keď je tento systém považovaný najmä za preventívne opatrenie, dá sa vzhľadom na jeho možnosti, ako sú napr. swapy alebo poskytnutie kapacity navyše, využiť aj v prípade vzniku mimoriadnej situácie.

Pre rizikové skupiny vytvorené na základe Prílohy 1 nariadenia ako aj Koordinačná skupina pre plyn (GCG) boli určené podľa príslušných ustanovení nariadenia 2022/1369 nové úlohy v procese pokiaľ ide o poskytovanie informácií, monitorovanie a konzultácie.

Mechanizmus solidarity

Nariadenie v článku 13 zaviedlo mechanizmus solidarity, čo znamená dodávku plynu členským štátom, v ktorých už z dôvodu závažnosti krízovej situácie nie je možné vykonávať dodávku plynu chráneným odberateľom od členských štátov, ktoré ešte sú schopné svojim chráneným ako aj iným odberateľom plyn dodávať. Členské štáty sa majú dohodnúť na technických, právnych a finančných dojednaniach, ktoré zabezpečia fungovanie tohto mechanizmu v praxi.

Pokiaľ ide o odhad minimálneho objemu potrebného pre účely solidarity, celková spotreba odberateľov chránených solidaritou za rok 2022 predstavovala 1,87 mld. m³, pričom spotreba počas zimných mesiacov uvedeného roka (január – marec a október – december) dosiahla 79 % z celkovej spotreby. Pri zohľadnení dát za roky 2020, 2021 a 2022 je priemerná ročná spotreba odberateľov chránených solidaritou 1,96 mld. m³, počas zimných mesiacov predstavuje 79 % celkovej spotreby. Odberatelia chránení solidaritou zahŕňajú odberateľov v kategórii domácnosti a odberateľov, ktorí patria do kategórie základných sociálnych služieb, k prevádzkovateľom zdravotníckych zariadení a k odberateľom vyrábajúcich teplo a teplú úžitkovú vodu určené pre domácnosť alebo pre poskytovateľov základných sociálnych služieb

alebo pre prevádzkovateľov zdravotníckych zariadení, ktorí nie sú pri výrobe tepla schopní prejsť na iné palivo, v rozsahu, v akom o tom informujú dodávateľ a plynu.

Z dôvodu, že sa doposiaľ nepodarilo členským štátom uzatvoriť všetky príslušné dojednania týkajúce sa solidarity tak ako to predpokladá nariadenie, predložila Európska komisia 18. októbra 2022 návrh krízového nariadenia, v rámci ktorého bola samostatná časť, ktorá nastavila proces pre prípad, že by bolo nutné pristúpiť k uplatňovaniu mechanizmu solidarity a ak nie sú medzi dotknutými členskými štátmi uzatvorené príslušné dojednania. Nariadenie Rady (EÚ) 2022/2576 z 19. decembra 2022 o posilnení solidarity prostredníctvom lepšej koordinácie nákupu plynu, spoľahlivých referenčných cien a cezhraničnej výmeny plynu bolo v Úradnom vestníku Európskej únie zverejnené 29. decembra 2022.